

Psychologie výchovy a vzdělávání

Literatura

- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Vyd. 1. Praha : Portál, 1997.
- MAREŠ, J. *Styly učení žáků a studentů*. Vyd. 1. Praha : Portál, 1998.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Vyd. 2., v nakl. Portál 1. Praha : Portál,
- STERNBERG, R.J. *Kognitivní psychologie*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2009.
- LAZAROVÁ, B. Školní psychologie v České republice po roce 1989. *Československá psychologie*, Praha, LII, 5, od s. 480-492,
- LAZAROVÁ, B. *Netradiční role učitele :o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. Brno : Paido 2008.
- MAREŠ, J., ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001
- HRABAL, V. - PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel*. Praha : Portál, 2010.
- **Mareš, Jiří: Pedagogická psychologie. Praha: Portál, 2013**
- **Štech, S.; Zapletalová, J. Úvod do školní psychologie. Praha: Portál, 2013.**
-

Pedagogická psychologie

Postavení v systému psychologických věd

- Základní disciplíny
- Aplikované disciplíny (někdy je vnímána jako aplikační obor)

Vztah:

- k Ψ vývojové (základní),
- k Ψ obecné (základní - pojmy),
- k Ψ osobnosti (základní)
- k Ψ poradenské (aplikovaná)
- **k Ψ školní**
- .....psychologie učení a motivace,.....

Vztah k jiným vědám

- **Pedagogika (řada společných témat), speciální pedagogika**
- Sociologie
- Antropologie
- ....

- Někdy řazena mezi pedagogické vědy (stojí na rozhraní pedagogiky a psychologie) – mnoho společných témat (Německo, Skandinávie)

Vývoj pojetí ped. psych.

- **pedps vzniká užitím poznatků obecné psychologie ve výchově a vzdělávání** ...Slabá prestiž, slabé využití, vzorem jsou přírodní vědy. Experimenty: vnímání, paměť, inteligence (měřitelné) (19. stol.)
- **pedps jako užití vývojové psychologie** v pedagogické praxi (20. stol. začátek) vliv Piaget, Vygotskij – do centra pozornosti se dostává aktivita a vývoj samotného dítěte.
- pojetí je charakteristické snahou nahradit pedagogiku psychologíí (už jen nenabízí pedagogice...)
- pedagogická psychologie jako součást pedagogiky (protireakce)
- **Pedps. jako samostatná disciplína psychologická** (prolínání)

Dnes vlivy

- Mnoho informací, se kterými je třeba umět zacházet
- Elektronická media
- Mění se struktura populace (i žáků)
- Inkluze
- Celoživotní učení
- Učení jako společenský proces, kulturně determinovaný – vliv na generace

Definování

- Psychologické aspekty výchovných a vzdělávacích procesů
- Psychiku a osobnost člověka v procesu výchovy a vzdělávání
- Zabývá se průběhem, podmínkami a výsledky výchovy a vyučování, otázkou formování osobnosti (především dětí a mládeže).

Témata (Mareš)

- Sociální kontext školy, výchovy a vzdělávání (socializace, kultura)
- Učení a vyučování (typy učení, definice učení, teorie učení autoregulace, motivace)
- Požadavky na žáky
- Obsahová stránka učení a vyučování (kurikulum, skryté kurikulum, výběr a uspořádání učiva, žákovo pojetí výuky, učební úlohy)
- Hlavní aktéři (učitel, nový učitel, vyučovací styl, komunikace, syndrom vyhoření... žáci, nadaní žáci, problémoví žáci... školní třída, klima třídy)
- Škola (škola jako instituce, kultura školy, klima školy)

Poslání pedagogické psychologie (Mareš)

- Explanační – vysvětlující, predikční, dovolující porozumět edukačním jevům
- Usměrňující – ovlivňující stávající edukační praxi
- Projektující - navrhující a výzkumně ověřující vhodné projekty

Využití v praxi učitele

- porozumět procesu a průběhu učení (porozumět principům, které učení umožňují: aby dítě učení pochopilo, aby si je osvojilo a zapamatovalo).
...hledá způsoby, jak zvýšit motivaci žáka k učení.
  - porozumění žákovi, s ohledem na kontext celé učební situace (porozumění prostředí školy a situace žáka v ní, škola jako specifické prostředí pro učení...)
  - Porozumění procesům učení ve vztahu k věku učícího se
  - Porozumět faktorům, které učení podporují – inhibují mimo kognitivní sféru - sociální zázemí žáka, osobnost, eventuálně nemoc ... rodina
  - Porozumět třídě jako sociální skupině
  - autodiagnostika učitele, jeho sebepercepce, psychohygienu učitele
  - Atd.
-
- Nezbytná součást přípravy učitelů (někdy je jí vyčítána malá „praktičnost“)

Vliv psychol. směrů

- **Asocianismus** (Herbart, Ebbinghaus - asociace, paměť – vliv na učení. Jak si nejlépe děti látku zapamatují – mnemotechnické pomůcky)
- **Reflexologie** (Pavlov – podmiňování jako učení. Např. Jak jednoduše zajistit, aby vznikl nějaký zvyk)
- **Behaviorismus** (Thorndike, Skinner, Watson – stimuly – reakce. Jak děti motivovat?)
- **Humanistická psych.** (Rogers – vliv osobnosti, volba, individualita. Jak vést děti k odpovědnosti a samostatnosti? Jak rozvíjet potenciál?)
- **Kognitivní směry** (Tolman, Kelly - kognitivní cesty - mapy, individuální konstrukce poznání. V čem se děti liší při poznávání, Jak se konstruuje znalost?)